

Πλαίσιο Ορθής Χρήσης της Τεχνητής Νοημοσύνης (TN)

ΠΜΣ «Εφαρμογές της Φυσικής στην Ατμόσφαιρα και στην Ηλεκτρονική»
Τμήμα Φυσικής - Πανεπιστήμιο Πατρών

1. Εισαγωγή

Το παρόν αποτελεί το βασικό, ενιαίο κείμενο για τη διακυβέρνηση και τη χρήση TN στο ΠΜΣ. Συνδυάζει σε μία συνεκτική δομή: (α) τις λειτουργικές υποχρεώσεις του ΠΜΣ και (β) τέσσερις ειδικές πολιτικές που θεωρούνται απαραίτητες για την ακαδημαϊκή λειτουργία του προγράμματος.

2. Σκοπός και πεδίο εφαρμογής

Σκοπός του ΠΜΣ είναι να επιτρέπει την υπεύθυνη, διαφανή και παιδαγωγικά κατάλληλη χρήση της TN στη διδασκαλία, την αξιολόγηση, την έρευνα, τις διπλωματικές εργασίες και τις ακαδημαϊκές λειτουργίες. Το ΠΜΣ επιτρέπει τη χρήση TN ως εργαλείου υποστήριξης της μάθησης και της έρευνας, όχι όμως ως ανεξέλεγκτου μηχανισμού παραγωγής έργου ή λήψης κρίσιμων αποφάσεων. Η χρήση της TN πρέπει να είναι νόμιμη, διαφανής, δηλωμένη όπου απαιτείται, τεκμηριωμένη και πάντοτε υπό ανθρώπινη ευθύνη. Το πλαίσιο εφαρμόζεται σε διδάσκοντες, επιβλέποντες, εξωτερικούς συνεργάτες και μεταπτυχιακούς φοιτητές, όταν ενεργούν στο πλαίσιο δραστηριοτήτων του ΠΜΣ.

Συμμόρφωση με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2024/1689 (AI Act)

Το ΠΜΣ εφαρμόζει το παρόν πλαίσιο κατά τρόπο συμβατό με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2024/1689 για την Τεχνητή Νοημοσύνη (AI Act), όπως εκάστοτε ισχύει. Ειδικότερα, το ΠΜΣ λαμβάνει υπόψη τις απαιτήσεις περί AI literacy, διαφάνειας, ανθρώπινης εποπτείας και ασφαλούς χρήσης συστημάτων TN, καθώς και τους περιορισμούς ή απαγορεύσεις που προβλέπονται για συγκεκριμένες κατηγορίες χρήσεων στον τομέα της εκπαίδευσης. Σε περίπτωση αμφιβολίας ως προς τη νομική κατάσταση ή αδειοδότηση χρήσης μιας εφαρμογής, προηγείται ειδικός έλεγχος πριν από την ενεργοποίηση ή συνέχιση της χρήσης της.

Βασικές αρχές

- Νομιμότητα και συμμόρφωση με τις θεσμικές υποχρεώσεις του Πανεπιστημίου.
- Αναλογικότητα: η χρήση TN πρέπει να εξυπηρετεί πραγματική ανάγκη και να μην υπερβαίνει τον σκοπό της.
- Διαφάνεια και τεκμηρίωση: η ουσιαστική χρήση TN δηλώνεται και καταγράφεται όπου απαιτείται.
- Ανθρώπινη εποπτεία: η τελική ακαδημαϊκή ή διοικητική ευθύνη παραμένει σε φυσικό πρόσωπο.
- Ακαδημαϊκή ακεραιότητα, επιστημονική εγκυρότητα και προστασία δεδομένων.
- Περιοδική αναθεώρηση και δυνατότητα αναστολής ή απόσυρσης μη κατάλληλων χρήσεων.
- Συμμόρφωση με τον AI Act: κάθε χρήση TN αξιολογείται και, όπου απαιτείται, περιορίζεται ή αποκλείεται με βάση τις υποχρεώσεις, τις απαγορεύσεις και το επίπεδο κινδύνου που προβλέπει ο Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1689.

3. Μοντέλο διακυβέρνησης του ΠΜΣ

Η διακυβέρνηση της TN στο ΠΜΣ στηρίζεται σε τέσσερις πρακτικούς μηχανισμούς που λειτουργούν μαζί:

- Κεντρική πολιτική χρήσης TN.
- Έλεγχος και έγκριση εφαρμογών TN για κάθε ουσιαστική χρήση ή σχεδιαζόμενη χρήση.

- Επιτροπή TN με εποπτικό και εισηγητικό ρόλο.
- Διαδικασία αξιολόγησης κινδύνου πριν από κάποια νέα ή ουσιωδώς τροποποιημένη εφαρμογή.

Ρόλοι και αρμοδιότητες

Ρόλος	Κύριες αρμοδιότητες
Διευθυντής/τρια ΠΜΣ	Θεσμική εποπτεία, ενεργοποίηση του πλαισίου, ορισμός επιτροπής και παρακολούθηση εφαρμογής.
Επιτροπή TN	Εξέταση νέων χρήσεων, έλεγχος εφαρμογών μεσαίου/υψηλού κινδύνου, εισηγήσεις, ανασκόπηση περιστατικών και εκπαίδευση.
Διδάσκοντες / Επιβλέποντες	Καθορισμός κανόνων χρήσης TN σε μάθημα ή διπλωματική, ανθρώπινο έλεγχο, ενημέρωση φοιτητών.

4. Κεντρική πολιτική χρήσης TN

Η χρήση TN στο ΠΜΣ επιτρέπεται όταν υπηρετεί σαφή ακαδημαϊκό ή ερευνητικό σκοπό, τελεί υπό ανθρώπινη εποπτεία και δεν παραβιάζει κανόνες ακαδημαϊκής ακεραιότητας, προστασίας δεδομένων ή επιστημονικής δεοντολογίας.

Επιτρεπτές χρήσεις

- υποβοήθηση ιδεασμού, προσχεδίων, συνοψίσεων και αρχικής οργάνωσης υλικού,
- βοηθητική χρήση σε προγραμματισμό, ανάλυση δεδομένων, επεξεργασία εικόνας ή σήματος, με ανθρώπινο έλεγχο,
- βοηθητική διοικητική χρήση για μη δεσμευτικά προσχέδια, μεταφράσεις ή συχνές ερωτήσεις,
- εκπαιδευτική αξιοποίηση όταν οι όροι χρήσης έχουν δηλωθεί εκ των προτέρων στους φοιτητές.

Μη επιτρεπτές ή ιδιαίτερα ελεγχόμενες χρήσεις

- υποβολή περιεχομένου που έχει παραχθεί ουσιωδώς από TN ως δήθεν αμιγώς προσωπικό έργο χωρίς σχετική δήλωση,
- πλήρως αυτοματοποιημένη βαθμολόγηση ή κρίση χωρίς ουσιαστικό ανθρώπινο έλεγχο,
- χρήση μη εγκεκριμένων εργαλείων με προσωπικά δεδομένα, εξεταστικό υλικό ή μη δημοσιευμένα ερευνητικά δεδομένα,
- χρήση εργαλείων ανίχνευσης TN ως μοναδικής βάσης απόφασης για ακαδημαϊκή κρίση.
- Απαγορευμένες πρακτικές κατά τον AI Act, συμπεριλαμβανομένης κάθε χρήσης TN που αντίκειται στις ρητές απαγορεύσεις του Κανονισμού, όπως ισχύουν στον τομέα της εκπαίδευσης,
- Συστήματα TN για λήψη ή ουσιώδη υποβοήθηση αποφάσεων σχετικά με εισαγωγή, αξιολόγηση, προαγωγή, επιτήρηση ή άλλη εκπαιδευτική κρίση, χωρίς προηγούμενο ειδικό έλεγχο νομικής αδειοδότησης, επιπέδου κινδύνου, ανθρώπινης εποπτείας και θεσμικής έγκρισης.

5. Ειδικές πολιτικές που ενσωματώνονται στο πλαίσιο

5.1 Ακαδημαϊκή ακεραιότητα και δήλωση χρήσης TN

Οι φοιτητές μπορούν να χρησιμοποιούν εργαλεία TN μόνο στον βαθμό που αυτό επιτρέπεται από τον διδάσκοντα ή από τις γενικές οδηγίες του ΠΜΣ. Κάθε ουσιώδης χρήση TN σε εργασία, project, αναφορά ή διπλωματική δηλώνεται συνοπτικά: εργαλείο, σκοπός χρήσης, μέρη του παραδοτέου που επηρεάστηκαν και έλεγχοι που έγιναν από τον φοιτητή. Η τελική ευθύνη για το περιεχόμενο παραμένει στον φοιτητή.

5.2 Χρήση TN σε αξιολόγηση και εξετάσεις

Κάθε μάθημα ορίζει εκ των προτέρων τι επιτρέπεται, τι επιτρέπεται μόνο με δήλωση και τι απαγορεύεται σε εργασίες, εργαστηριακές αναφορές, εξετάσεις και παρουσιάσεις. Οι διδάσκοντες μπορούν να χρησιμοποιούν TN υποβοηθητικά για προετοιμασία υλικού ή προκαταρκτική ανατροφοδότηση, όχι όμως ως αυτόνομο μηχανισμό

τελικής βαθμολόγησης. Η αξιολόγηση πρέπει να σχεδιάζεται έτσι ώστε να αποτυπώνει πραγματική κατανόηση, κρίση και ικανότητα του φοιτητή.

5.3 Χρήση TN σε έρευνα και διπλωματικές εργασίες

Η χρήση TN στην έρευνα και στις διπλωματικές επιτρέπεται μόνο με σαφή τεκμηρίωση, επαλήθευση και επιστημονική ευθύνη. Οι επιβλέποντες ορίζουν από την αρχή αν και σε ποιο βαθμό επιτρέπεται η χρήση TN σε βιβλιογραφική αναζήτηση, συγγραφή, κώδικα, ανάλυση ή επεξεργασία δεδομένων. Η TN δεν αναγνωρίζεται ως συγγραφέας και δεν υποκαθιστά τον ερευνητικό έλεγχο, τη μεθοδολογική τεκμηρίωση ή την αξιολόγηση.

5.4 Δεδομένα και χρήση εξωτερικών εργαλείων TN

Δεν επιτρέπεται η εισαγωγή σε δημόσια ή μη εγκεκριμένα εργαλεία TN προσωπικών δεδομένων, εξεταστικού υλικού, μη δημοσιευμένων ερευνητικών δεδομένων ή άλλου εμπιστευτικού περιεχομένου χωρίς προηγούμενο έλεγχο και κατάλληλες εγγυήσεις. Κάθε εξωτερικό εργαλείο που χρησιμοποιείται για διδασκαλία, έρευνα ή διοικητική υποστήριξη εξετάζεται ως προς την ασφάλεια, τους όρους χρήσης, τη διατήρηση δεδομένων, τη δυνατότητα ανθρώπινης εποπτείας και την καταχώριση στο μητρώο.

6. Έλεγχος εφαρμογών TN

Κάθε ουσιώδης εφαρμογή ή χρήση TN ελέγχεται από την Επιτροπή TN πριν από παραγωγική χρήση ή, για υφιστάμενες εφαρμογές, εντός μεταβατικής περιόδου που ορίζει το ΠΜΣ.

7. Επιτροπή TN

Προτείνεται τριμελής επιτροπή με Πρόεδρο τον/τη Διευθυντή/τρια του ΠΜΣ ή οριζόμενο εκπρόσωπο και τη συμμετοχή μελών ΔΕΠ/ΕΔΙΠ από τις βασικές θεματικές περιοχές του προγράμματος. Κατά περίπτωση μπορούν να καλούνται ο DPO του Πανεπιστημίου Πατρών, νομικός ή άλλος εξειδικευμένος σύμβουλος χωρίς δικαίωμα ψήφου.

Κύριες αρμοδιότητες

- εξέταση νέων εφαρμογών μεσαίου ή υψηλού κινδύνου και έκδοση τεκμηριωμένης απόφασης χρήσης,
- παρακολούθηση περιστατικών ή παραπόνων σχετικών με TN,
- έκδοση σύντομων οδηγιών προς διδάσκοντες και φοιτητές,
- ετήσια ανασκόπηση του πλαισίου και εισήγηση βελτιώσεων.

8. Εκπαίδευση και ενημέρωση

Το πρόγραμμα εκπαίδευσης του ΠΜΣ λειτουργεί και ως μέτρο συμμόρφωσης με την υποχρέωση AI literacy του άρθρου 4 του AI Act.

Το ΠΜΣ εφαρμόζει πρόγραμμα ενημέρωσης για προσωπικό και φοιτητές. Η εκπαίδευση δεν είναι συμπληρωματική, αλλά βασικός όρος λειτουργίας του πλαισίου.

Θεματική	Περιεχόμενο	Συχνότητα
Βασικό AI literacy	όρια εργαλείων TN, σφάλματα, επαλήθευση, ευθύνη χρήστη	Ετήσια
Ακαδημαϊκή ακεραιότητα	κανόνες μαθημάτων, δήλωση χρήσης TN, λογοκλοπή, πηγές	Ανά εξάμηνο
Δεδομένα και ασφάλεια	προσωπικά δεδομένα, εμπιστευτικότητα, όροι χρήσης, επιλογή εργαλείων	Ετήσια

9. Περιστατικά, παράπονα και αναθεώρηση

- Κάθε περιστατικό λανθασμένης, μη εγκεκριμένης ή μη ασφαλούς χρήσης TN αναφέρεται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση στην Επιτροπή TN.
- Τα παράπονα των φοιτητών εντάσσονται στον υφιστάμενο μηχανισμό παραπόνων, με δυνατότητα ειδικής κατηγοριοποίησης ως θέμα σχετιζόμενο με TN.

- Η Επιτροπή μπορεί να αποφασίζει συνέχιση με όρους, προσωρινή αναστολή ή πλήρη παύση μιας εφαρμογής.
- Το πλαίσιο αναθεωρείται τουλάχιστον μία φορά ανά ακαδημαϊκό έτος ή νωρίτερα όταν προκύπτει κανονιστική, τεχνολογική ή λειτουργική ανάγκη.